

veža dovelj, kar jim prav dobro tekne, in zato rastejo kviško, da je veselje. Tako pognojenje in zrahljanje perstí je in bo drevesam vselej prav dobro, torej tudi v poznejih létih. Kar se pri omenjenim prekopanju perstí okrog dreves manj sená, toliko več se pa otave, nakosí.

Po ti šegi sadim in obdelujem svoje drevesca že več lét; one rastejo veliko hitreje in se obrašajo veliko boljši kakor druge, ki sim jih poprej sadil. Zato pa tudi to ravnanje vsacimu živo priporočim.

Neko drugo skušnjo sim o jeseni léta 1849 s hruševimi peškami napravil. Nenadama naletim pod neko drobnico (wilder Birnbaum) na prav veliko sadú; debele so bile te hrušice kod srednji želod, peške v njih lepo černe in popolnoma, ali silo majhne. Nabral sim jih bil dovelj in o jeseni na vert vsejal. Drugo léto so mi čversto in po čevlji visoke zrasle, med tem ko so deblica družih pešká manjši in tudi šibkejši ostale. Nadjam se, da bojo drevesa po njih terdnejši in stanovitniši.

Jožef Tanše.

(Mittheil. u. Geg. d. L. u. Ind. Kärntens.)

Ali zares naši kmetovavci ne morejo brez hoje za nasteljo izhajati?

Spisal nadgojzdnar Megušer.

(Konec.)

Ako bi se tedaj žito povsod visoko nad sternjem želó, ostalo sternje pa s kôso posekalo, bi dalo to dovelj slame za klajo pa tudi za steljo, — ako bi se ti slami pridevala tudi tista hoja, ki se v dobro gleštaníh gojzdi od poredama sekane jelovine pridobí, — ako bi se za steljo spravljalo listje in mah, tisto germovje in plevél, ki ga v gojzdi in na polju ne manjka, in bi se zraven tega suha perst pametno za steljo rabila, bi si po vsim tem pridobili kmetje toliko stelje, kolikor je potrebujejo, in treba bi ne bilo, gojzdam brez konca in kraja hoje ropati in jih na to vižo pokončati. Pod potrebno steljo pa zapopadem jez toliko stelje, da živinske ognjuske (gnoj in scavnico) va-se potegniti zamore in živina na suhim leží.

Kar je stelje od več, da scer veliko gnoja, pa tak gnoj je brez močí. Preveč nastelje ali pa premalo, oboje je znamenje slabiga gospodarstva.

Tudi vé vsak umen kmet, da po tem, kakor je hlev zidan, se ravna večí ali manji potreba stelje, — kakor se pa živina kermi (futra), se ravna obilost in lastnost gnojá.

Ako se hlev tako napravi, da se gnojnica lahko odceja in v jamo steka, se ne bo potrebovalo toliko stelje. Ali škoda! da naši hlevi so večidel grozno nemarno napravljeni.

V slabo napravljenih gnojniših je velika nadloga naših kmetij iskati in da po vsim tem kmetam stelje manjka. Nikjer ni praviga gospodarstva; zlasti pa naši kmetovavci skoraj nič ne vedó od tega, kako neizrečeno dobra je za steljo suha perst (naj bo ilovka, lapor ali kakošna druga), ktera je v marsikterih deželah, kjer stelje manjka, kmetam edina stelja.

Naj bi se je tudi naši kmetovavci poprijeli, in sploh tako ravnali, kakor sim tukaj svetoval — in prepričali se bojo: da ni res, da bi naši kmetje brez hoje za steljo shajati ne mogli.

Kmetijske skušnje.

(Da se senó (mèrva) ne spari in ne spridi), priporočuje tudi eden nar imenitniših angležkih kmetovavcov po dolgoletnih skušnjah, kar so že mnoge skušnje poterdile; on pravi: ako je med košnjo deževati začelo, da se ni moglo senó popolnoma suho domú spravi,

ali če je senó iz močirnih senožet, dobí zoperen duh in se spridi, da ga živina ne je rada in ji škodje. To odverniti naj se tako senó osolí — na 2 centa vzame on po tem ali je senó bolj ali manj slabo, 8 do 25 funtov solí; živina tako poboljšano senó rada je in tudi zdrava ostane. Solí naj se pa v posamesnih legah, med eno in drugo lego sená naj se položí ena lega suhe slame. Sol, kakor je znano, vleče mokroto sená nase in storí, da se ne spari. Slama potegne okús (žmah) sená in solí na-se, in s senam vkup zrezana, je prav dobra klaja za živino.

Národske staríce.

Dvanajsti list.

Ljubi moj Jože!

Zadnjič sim Ti pisal od Ilirije v prvem ali ožjim pomenu. Danes Ti pa pišem od Ilirije v drugim ali širjim, in od Ilirije v tretjim ali najširjim pomenu. Ilirija v drugim ali širjim pomenu je obsegla, po današnje reči, Horvatijo, Istro, Dalmacijo, Slavonijo, Bosno, Srbijo, Krajnsko, Štajarsko, in en kos Ogerskiga. Herodot je tudi Henete k Ilirii štel, ktere je pa v dvoje delil: eni so bili v zapadu od Jadranskiga morja, drugi pa v severnim iztoku, in zadnje je on k Ilirii štel. Dandanašnji se prvi Heneti imenujejo Venečanje s svojo deželo; drugi smo pa Slovenci Vendi, po nemško Windische. Ilirija v tem pomenu se je segala v jugu do Tavlantiov, to je, Doljancov blizo Apolonie. Ilirci, da dalje še od Ilirije v širjim pomenu govorim, so bili Grekam tisti — kakor Appian pričuje — ki so nad Makedonijo in Tracijo od Chaonov in Thesprotov ob reki Istri stanovali. To je bila dolgost te cele dežele; nje širjava je bila pa od Makedonije do Traških górov, do Panonije, do Jaciga morja, in do Planin, kar znese pet dni hodá. Dolgost je bila pa trikrat toliko, kakor Greki pravijo. Ko so bili Rimljani to deželo premerili, so jo najdlí 6000 ogradov dolgo in 1200 široko. — Ilirijo v širjim pomenu so delili od Raše do Drine v divjaško; od Drine do Keravnskih gor v greško. Divjaška Ilirija je obsegla Japidijo ali Zapudje ali po današnje reči Goriško, Teržaško, notrajnje Krajnsko in tudi Istro, dalje Liburnio ali Livorno, to je, primorje od Senjske Reke do Dalmacije, in zadnjič tudi Dalmacijo. Greška Ilirija je spadala k Makedonii in se zdaj imenuje Arbanas. Ta Ilirija je segala od Dalmacije do Keravnskih gor. Jezero Lychnites jo je od Makedonije delilo.

Ilirija v tretjim ali naj širjim pomenu. Appian pravi, da Rimljani niso samo Keltov, Skadarcov, Medov in Dardanov k Ilirii šteli, ampak tudi Panonce, ki so dalje stanovali, tudi Rečane (Retios), Noričane, evropejske Muže, in vse tiste, ki so na desni strani Istra stanovali. Dalje so še Appianove besede: „Kakor Rimljani Helene od Grekov razločijo, tako tudi te vsake posebej drugači imenujejo, sploh pa vsim Ilirci pravijo. In kdo so še vse Ilirci, ni dognano; ampak od izvira Istra do Černiga morja (Pontus Euxinus), kar Rimljanam haráč plačuje, se imenuje, da je Ilirsko.“

Ljubi moj prijatelj! Ko sim Ti sploh od Ilirije in od nje razdeljenja govoril, Ti mislim zanaprej pisati zlasti od zgornjiga dela Ilirije v drugim ali širjim pomenu vzete. Letá gornji del Ilirije je obsegal dežele, katerim dandanašnji ob kratkim Slovenija pravimo. Zgornja Ilirija ali Slovensko bo dom večiga dela mojih narodskih staric. Bog te obvaruj.

Tvoj stari prijatelj Benkov Tone.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Gorice 10. t. m. Nadjamo se, da bo Slovincam na Primorskem, ki so zmirej zanemarjeni bili,

jasnejši prihodnost zasijala; zlasti, ker se na slovenski okrajni za omiko ljudstva kot prvo podlago dušnega in telesnega blagostanja z vpeljanjem šol vedno bolj skerbí. Tako so se v zadnjih letih v Dolinski fari po hvalevredni prizadevi visoko častitiga g. Jož. Kovarčiča, bivšiga tehanta in sedanjiga c. k. šolskiga nadzornika v Terstu, dve učilnici vtemelile. V Boluncu je g. Jernej Brence, nedeljski kaplan in učenik, v djanju pokazal, da je le iz ljubezni do otrok te teške opravila na-se vzel. V Podgorjah si g. Martin Poklukar, kaplan in učenik, nadušen za občinsko dobro, nevtrudljivo prizadeva, da bi kmetje veliki namen in prid šole spoznali, in tako svojim otrokam tisti zaklad pripravili, ki se celo življenje rabiti more in nikoli ne vsahne. Slava takim možem, kateri zraven duhovnih opravil se težavne izreje otrok ne ogibljejo, ampak prepričani, da le poduk in omika zamoreta dober sad donesti, se z vso močjo trudijo za dosego tega imenitnega namena.

Novičar iz Ljubljane.

O pondelj so se zopet začele očitne porotne sodbe v Ljubljani, ki bojo do 6. prihodnjega meseca, terpele. Začela se je porota z Blažem Dolinarjem iz Staniš, Loške sodne okrajne, ki je obdolžen ropomora in tatinstva, poklicano je 30 prič, za njegoviga zagovornika je g. dr. Kavčič izvoljen, — ta obravnavo bo 3 dni terpela; — 22. 23. in 24. maja pride Janez Polc, po domače Kapnik iz Grabč Radoljske sodne okrajne na versto, obdolžen umora, posiljenja in tatinstva, prič je 20, zagovornik je g. dr. Ahačič, (nadjati se je, da ta porota ne bo očitna); — 26. in 27. maja bo sojen Anton Nograšek, po domače Kušmiha, iz doljnih Strajn, Kamniške sod. okrajne, obdolžen ropu in poskušeniga tatinstva, prič je 5, zagovornik g. dr. Napret; — 28. maja pride na versto Janez Sablič iz Reke zavolj hudodelstva tatvine, 2 prič, zagovornik g. dr. Rudolf; — 30. in 31. maja bosta stala pred sodbo Jožef Mihevz in Tomaž Pristopnik, obdolžena hudodelstva tatvine, in ž njima vred kakor deležniki tega hudodelstva Urša Sakavšek, Janez Pristopnik, Jože Čuden in Jože Kušar; prič 5, zagovornika bosta g. dr. Zwyer in g. dr. Merk; — 2. in 3. rožnika bo stal pred sodbo Andrej Monfreda, gruntar iz spodnje Zadobrove okolice Ljubljanske, obdolžen hudodelstva uboja; prič 4, zagovornik g. dr. Napret; — 4. in 5. rožnika pride na versto Jakob Starman iz Vaš, stanujoč v Goloberdu okolice Ljubljanske, zavolj hudodelstva uboja; prič 5, zagovornik g. dr. Rak. Predsednik te porote je g. Kozjek, svetovavec c. k. deželne nadsodije v Celjovcu; pri 6 obravnavah bo g. dr. Kaiser žl. Trauennstern postave zastopnik, pri eni pa derž. pravdnika-namestnik g. Kaprec. — Začela se je porota o pondelj s tem, da so bile prič za 1. obravnavo izvoljene in v prisego vzete; po tem je bral g. deržavni zastopnik imena tistih porotnikov, ki poklicani v poroto niso prišli, in je g. sodnikom predložil, da naj se vsak teh zamujencov po postavi kaznuje, in scer z oziram na to, da vsi danes poklicani so se še le pervikrat te zanemare okrivili, vsak z 25 gold. Porote so, kar bi imel še vsak spoznati, imenitna naprava, in porotnik biti, je častno in važno opravilo, kterimu se ne sme nihče po nemarnosti odtegniti, ker postava tako velevala. — Pervi, ki tabart pred sodbo stoji, je Blaž Dolinar, 36 let star človek kmečkiga stanu; na obrazu se mu že bere, da mora prav prekanjen človek biti, česar tudi popis celiga njegoviga življenja priča. Obdolžen je, da je 2. junija lani nekiga živinokupca umoril in ga potem za 1400 gold. ob-

ropal. V neki gostivnici v Loki se je nek soznanil s tem kupcem in mu je rekel, da mu v svoji vasi vé za posebno lepo kravo; kupec gré tje, ali tam ne vedó od nobene krave na prodaj, — vernivšiga od tod je — kakor sum gré — v bližnjim gojzdu pričakal, ga ubil in obropal. Gotovo je, da čez neke dni so kupca v gojzdu mertviga in obropaniga našli, — tudi je gotovo, da je Dolinar potem veliko denarja imel i. t. d. Na vprašanje: od kod je denar dobil, pravi, da ga je zakopaniga tù in tam našel. Kar priče zoper njega taciga govore, kar služi v poterjenje imenovaniga hudodelstva, on prederzno tají. Včeraj so bile še zmirej prič zasliševane in spričevanje zdravnikov zastran ubitiga. Danes pride sodni dan za-nj. — Kar smo že pri poslednjih porotah pozimi rekli, da poslušavci zadej le malo od tega razumejo, kar se gori govori, moramo sedaj poleti še bolj poterditi, ker vedno memo porotnice derdrajoči vozovi pretiho govorjenje zgorej še bolj glušijo. Kolikor smo dosihmal slišati mógli, govori g. predsednik gladko slovenski jezik. — Naš nepozabljivi rojak, slavni misionar g. Franc Pirc, od kteriga že dolgo nismo nič zvedili, je pisal te dni g. F. Šmidt in vredniku Novic iz Arbrecroche v Indii, od kodar svoje misionske opravila opravlja. S serčnim veseljem smo sprejeli njegov dopis od 13. marca t. l., v kterim nam naznani živo radost nad Vertovcovo „kemijo“ in „Novicami“, ktere smo mu po g. Šmidt poslali. „Nikdar — pravi — me še niso nobene bukve tako razveselile, kakor te, ne le zastran njih zapopadka, na vse strani koristniga, temuč tudi zastran jezika v mnogoverstnih rečeh že tako omikaniga, de se, z oziram na tisti čas, ko sim jez svojo ljubo domovino zapustil, temu ne morem dosti prečuditi, kako močno so gosp. pisatelji slovenski jezik izobrazili. Le žal mi je, de se zavolj mnozih opravkov v daljni ptuji deželi tudi jez ne morem pridružiti domorodnim pisavcam, in de sedaj ne morem nič družiga storiti, kakor Očeta luči za blagoslov tako slavniga in občno koristniga početja goreče prositi in se veseliti nad obilnim sadom, ki iz tega izvira za blagostanje moje drage domovine.“ — Še eno veselo novico zamoremo danes svojim častitim bravcam naznaniti, namreč da nas je te dni naš prečastiti domorodec iz Cerkna, dozdej avskultant pri c. k. deželni sodii v Terstu, g. dr. Anton Rojc obiskal — na poti v Zagreb kot izvoljeni c. k. redni profesor kazenskoga prava na c. k. pravoslovni Zagrebški akademii. Veselilo nas je osobito slišati, da po dovoljenji slav. ministerstva bo smel g. dr. Rojc svoj predmet tako dolgo v slovenskim jeziku učiti, dokler ne bo zmožen ga v ilirskim jeziku razlagati. To ne bo dolgo terpelo, ker novi g. profesor, vedno iskren Slován, že sedaj ilirsko narečje popolnoma razume, in si ga bo o kratki dobi tudi za javno učenje popolnoma prilastil, kar bo tolikanj lagleje, ker v tehniških izrazih si nista ilirski in slovenski jezik — koléna ene matere — dosti navkriž. — Ravno beremo v „Südslawische Zeitung“ dopis iz Dunaja 12. maja, ki pravi: „Veseli nas, za gotovo povedati, da ravno sedaj na nasvèt g. general-prokuratorja na vse deželne sodije Krajskiga in Koroškiga ministerski naukaz gré, po kterim morajo preiskavni sodniki prihodnjič vse zapisnike v slovenskim jeziku pisati. Po tem novim ukazu je poprejšnji ukaz, ki je nemškutarii vso oblast v roke dal, srečno overžen i. t. d.“ Močnon as bo veselilo, ta ustavni ukaz brati — vunder smo zastran že tolikrat spremenjenih ukazov zastran zapisnikov že taki neverni Tomaži, da bomo popolnoma še le takrat veseli kadar bomo ta ukaz brali. — Ker se je g. Ambrož pred nekimi tedni za namestnika poprejšnjih podložnih kmetov pri deželni oprostivni komisii prostovoljno odpovedal, je bila včeraj nova volitev, h